

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ : กรณีพื้นที่ชุ่มน้ำเกาะพระทอง

ดร.กชพร ชื่นจันทร์¹, ดร.กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล² และ รองศาสตราจารย์ ดร.นimit ชื่นสัน³

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อีเมล kochaporn.c@pkru.ac.th

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อีเมล kanyapat.p@pkru.ac.th

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อีเมล soonsan.n@gmail.com

The Environmentally Responsible Tourists' Behaviors in Nature-based Tourist Destination: A Case of Ko Phra Thong Wetland

Dr. Kochaporn Chunjan¹, Dr. Kanyapat Pattanapokinsakul², and Assoc. Prof. Dr. Nimit Soonsan³

¹ Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University, Email: kochaporn.c@pkru.ac.th

² Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University, Email: kanyapat.p@pkru.ac.th

³ Faculty of Management Science, Phuket Rajabhat University, Email: soonsan.n@gmail.com

Article Info

Article Type: Research Article

Article History:

Received: July 16, 2024

Revised: August 26, 2024

Accepted: September 11, 2024

คำสำคัญ

พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ
สิ่งแวดล้อม, ความห่วงใยด้าน
สิ่งแวดล้อม, ความกังวลด้าน
สิ่งแวดล้อม, ความผูกพันกับสถานที่,
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
, นักท่องเที่ยว

Keywords :

Environmentally Responsible
Behaviors (ERB), Environmental
concern, Environmental Worry,
Place Attachment, Sustainable
Development Goal (SDG), Tourist

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากลไกและปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์บทบาทตัวแปรผ่านพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในความสัมพันธ์ระหว่างความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ความผูกพันกับสถานที่และความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน เพื่อทดสอบสมมติฐานงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันระหว่างผู้คนที่เกิดขึ้นหลังจากมีประสบการณ์มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การกระตุ้นการรับรู้จากประสบการณ์ตรงของจุดหมายปลายทางทำให้นักท่องเที่ยวตอบสนองทางอารมณ์โดยอัตโนมัติ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พบว่า ประสบการณ์ตรงสามารถทำนายพฤติกรรมของลูกค้านักท่องเที่ยวได้ดีกว่าประสบการณ์ทางอ้อม ผลการวิจัยสามารถทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมความเข้าใจด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวในอนาคต นอกจากนี้ช่วยกำหนดกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตาม SDG 17 และนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์

Abstract

This research aims to investigate the mechanisms and factors that influence tourists' Environmentally Responsible Behavior (ERB) by examining the role of a mediating variable in the connection between environmental concerns, attachment to place, and environmental worry. Data was collected from 250 respondents by using a questionnaire. The data was analyzed using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM). The research found that the relationship between people formed after an experience has a significant impact on environmentally responsible behavior. The stimulation of perception from the direct experience of a destination automatically elicits emotional responses from tourists, which in turn influences tourist behavior. Furthermore, direct experiences are more predictive of customer behavior than indirect experiences. This research can be useful in predicting environmentally responsible behavior, promoting tourists' Environmentally Responsible Behavior, and enhancing understanding of the environmentally responsible behavior of tourists in the future. Moreover, it will also help define key strategies for promoting Environmentally Responsible Behavior with SDG 17 and contribute to the success of strategies.

* Corresponding author: Kanyapat Pattanapokinsakul

E-mail address: Kanyapat.p@pkru.ac.th

1. บทนำ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (Murshed et al., 2022; Rehman et al., 2020) อย่างไรก็ตาม ยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเชิงนิเวศ (Mishra et al., 2021) ซึ่งทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม (Su et al., 2020) นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางนิเวศ (Rehman et al., 2020) จากงานวิจัยของ Alvarez et al. (2022) กล่าวถึง พฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ซึ่งสร้างแรงกดดันอย่างมากต่อพื้นที่และนำไปสู่ผลกระทบร้ายแรงในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การกระตุ้นพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสามารถรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (Gupta et al., 2021; Liu et al., 2020)

ปัจจุบันเริ่มมีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยการตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยบางงานศึกษาพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally Responsible Behavior: ERB) ของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเพิ่มขึ้น (e.g. Chiu et al., 2014; Halpenny, 2010; Lin & Lee, 2020; Ramkissoon et al., 2013) โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ทั้งการอนุรักษ์สัตว์ป่าและการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศต่าง ๆ (Lai et al., 2017) นอกจากนี้ Pandit et al. (2015) พบว่า พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่ชุ่มน้ำนั้น ถือว่า เป็นจุดหมายปลายทางที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมและคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ (Pandit et al., 2015) ดังนั้น พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ดูแลจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการแสดงพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (Lin & Lee, 2020; Peng et al., 2017)

นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ (Kafyri et al., 2012) การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมได้ (Meijers & Stapel, 2011) และลดผลกระทบเชิงลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Lee, 2013) นอกจากนี้ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Ong & Musa, 2012) โดยความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่อธิบายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (Bamberg, 2003; Ong & Musa, 2012a, 2012b; Rhead et al., 2015) ได้แก่ งานวิจัยของ Ong & Musa (2012) ระบุถึงผลที่เป็นสื่อกลางของทัศนคติต่อการดำน้ำระหว่างความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Concern) และพฤติกรรมด้านจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมการดำน้ำลึก การวิจัยพบว่า ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติสามารถส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Lee & Jan, 2015a, 2015b; Rhead et al., 2015) นอกจากนี้ กลไกการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว รวมถึงความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental worry) และความผูกพันกับสถานที่ (Place attachment) ดังนั้น การทำความเข้าใจกลไกทางจิตวิทยาและอารมณ์ที่เฉพาะเจาะจง จึงเป็นรากฐานพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวที่มีความจำเป็น (Gezhi & Xiang, 2022)

อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายงานวิจัยนี้ คือ การอธิบายกลไกและปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ซึ่งการสำรวจประเด็นข้างต้นจะสร้างความเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลในบริบทการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการตัดสินใจของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการจัดการจุดหมายปลายทางที่มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

2. การทบทวนวรรณกรรม

2.1 ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน (Value-Belief-Norm Theory)

ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐานของสิ่งแวดล้อมนิยม เน้นย้ำประเด็นสังคมยอมรับความรับผิดชอบทางศีลธรรมของแต่ละบุคคลที่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Esfandiar et al., 2022) ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อมโยงค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐานส่วนบุคคลผ่านห่วงโซ่เชิงสาเหตุ โดยค่านิยมส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเชื่อว่า ตนเองต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ การรับรู้ภาระผูกพันที่เป็นบรรทัดฐานส่วนบุคคลจึงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อสิ่งแวดล้อม (Lin et al., 2022) นักวิจัยหลายคนนำทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐานมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายกลไกการก่อตัวของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Zhang et al., 2020) โดยเฉพาะด้านการบริการและการท่องเที่ยว โดยใช้ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน เพื่อทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย (Kiatkawsin & Han, 2017; Esfandiar et al., 2022)

2.2 พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (Tourist Environmentally Responsible Behaviors)

พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่พยายามรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมผ่านการรักษาสีเขียวด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Lee, 2013) งานวิจัยก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสามารถลดผลกระทบกิจกรรมสันทนาการหรือกิจกรรมประจำวันที่มีต่อสิ่งแวดล้อมได้ (Lee, 2013; Lee & Jan, 2015a, 2015b) ซึ่งพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสะท้อน ความรู้ ความเข้าใจและค่านิยมส่วนบุคคลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (Chiu et al., 2014) ดังนั้น พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสามารถบ่งชี้ความสำคัญในการริเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (Lin & Lee, 2020) อย่างไรก็ตาม นักวิจัยได้พัฒนาระดับการให้คะแนนต่าง ๆ เพื่อประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวในแต่ละบุคคล (Kaiser & Wilson, 2004; Lee, 2013) Lee (2013) ผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจัดหมวดหมู่พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมออกเป็นพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทั่วไป (รวมถึงการดำเนินงานของพลเมือง การเงิน กายภาพ และการโน้มน้าวใจ) และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเฉพาะสถานที่ (รวมถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม) ซึ่งแสดงให้เห็นความน่าเชื่อถือและความถูกต้องในการอธิบายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (Lee & Jan, 2015a, 2015b; Lee & Jan, 2019) การบูรณาการทฤษฎีการกระตุ้นบรรทัดฐาน ทฤษฎีคุณค่าส่วนบุคคล และสมมติฐานกระบวนการทัศนคติระบบนิเวศใหม่ Stern et al. (1999) ระบุว่า ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน อยู่บนพื้นฐานห่วงโซ่เชิงสาเหตุของคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ความเชื่อ บรรทัดฐานส่วนบุคคลและ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Lee & Jan, 2015b, 2019; Lin et al., 2022) นอกจากนี้ความพึงพอใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติยังส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าและพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทการท่องเที่ยวทางทะเล นักวิชาการได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจ และความภักดีระหว่างนักดำน้ำลึก (Esfahani et al., 2021; Marconi et al., 2022) สรุปได้ว่า ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐานได้นำมาใช้ร่วมกับภูมิหลังทางทฤษฎีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของงานวิจัยนี้

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (The Relationship between Environmental Concern and Tourist Environmentally Responsible Behaviors)

งานวิจัยที่ผ่านมากล่าวถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นำมาใช้ระหว่างการเดินทางสถานที่ เพื่อลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Su et al., 2020a, 2020b) Campos-Soria et al. (2020) Li & Wu (2020) และ Confente & Scarpi (2020) พบว่า จากทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน ความกังวลหรือทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม คุณค่าและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการคาดการณ์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม

เป็นทัศนคติในความตระหนักรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเต็มใจที่จะรักษาสภาพแวดล้อม (Tam & Chan, 2018) งานวิจัยที่สอดคล้องของ Li & Wu (2020) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว: การเปรียบเทียบอิทธิพลของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทัศนคติของบุคคล พบว่า ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่สำคัญในการสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการศึกษาของ Passafaro (2019) ยืนยันให้เห็นถึงอิทธิพลเชิงบวกของความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการตรวจสอบผลกระทบความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก ซึ่งมีสมมติฐาน ดังนี้

H1 ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบบวกต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว

ความรู้สึกกังวลดึงดูดความสนใจของนักวิจัยด้านจิตวิทยาสิ่งแวดล้อม (Clayton & Karazsia, 2020) จากการสำรวจปัญหาความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบภูมิหลังของความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นจากการรับรู้ผ่านการสูญเสียเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและอันตรายที่เคยเกิดขึ้น Wang et al. (2018) พบว่า ความกังวลอาจมาพร้อมกับความรู้สึกลัว สถานที่และทรัพยากรกำลังเสื่อมโทรมลง ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวอาจแสดงออกมาด้วยความรู้สึกกลัว ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงบางอย่างที่ผิดปกติกับโลกธรรมชาติ ซึ่งส่งผลให้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Kovacic et al., 2019; Wullenkord & Reese, 2021) จึงเสนอสมมติฐานที่ 2 ดังนี้

H2 ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมและความผูกพันกับสถานที่ (Loureiro, 2014) รวมถึงการศึกษาของ Tsai (2016) เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในประเทศไต้หวัน พบว่า ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมและความผูกพันกับสถานที่ที่มีผลกระทบเชิงบวกโดยตรง ซึ่งความผูกพันกับสถานที่ คือ การตอบสนองทางอารมณ์ด้วยทัศนคติและการรับรู้ถึงความใกล้ชิดกับสถานที่ (Hummon, 1992) ที่สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านปัจจัยเชิงหน้าที่ ที่จับต้องได้ และความสัมพันธ์ทางสังคม (Lewicka, 2011) ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ร่วมกัน (Suntikul & Jachna, 2016) อย่างไรก็ตาม การศึกษาความผูกพันกับสถานที่เป็นการศึกษาที่ช่วยให้เข้าใจแนวคิดของจิตวิทยาสังคมที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวที่เกิดการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและความผูกพันที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ย่อมแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย (Devine-Wright & Howes, 2010; Larson et al., 2014; Scannell & Gifford, 2010) จึงเสนอสมมติฐานที่ 3 ดังนี้

H3 ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันกับสถานที่

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (The Relationship between Environmental Worry and Tourist Environmentally Responsible Behaviors)

Clayton & Karazsia (2020) กล่าวว่า ความรู้สึกกังวลสามารถดึงดูดความสนใจให้นักวิจัยด้านจิตวิทยาสิ่งแวดล้อม จากการสำรวจปัญหาความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นผ่านการรับรู้ถึงการสูญเสียที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและอันตรายที่อาจเกิดขึ้น งานวิจัยของ Wang et al. (2018) พบว่า ความกังวลอาจมาพร้อมกับความรู้สึกลัว สถานที่และทรัพยากรที่มีคุณค่ากำลังเสื่อมโทรมลง จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมและแสดงออกมาด้วยการขาดความมั่นใจว่า โลกธรรมชาติเป็นอย่างไรที่ปรากฏหรือโดยความรู้สึกหนักใจว่า มีบางอย่างผิดปกติเกิดขึ้นกับโลกธรรมชาติและความสัมพันธ์ของเราในโลก (Wullenkord & Reese, 2021) สิ่งนี้เป็นผลให้ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมอาจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมได้ (Kovacic et al., 2019) จึงเสนอสมมติฐานที่ 4 ดังนี้

H4 ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันกับสถานที่

ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมในการเดินทางท่องเที่ยว (Wang, 2015) โดยความกังวลสามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม หากบุคคลรู้สึกว่าเป็นต้องตอบสนองต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม (Rosenthal & Ho, 2020) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาของ Wang (2015) พบว่า บุคคลที่มีความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมจะตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขถึงการแสดงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้ การศึกษาครั้งนี้

สันนิษฐานว่า ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสามารถใช้ในการคาดการณ์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ จึงได้พัฒนาสมมติฐานที่ 5 ดังนี้

H5 ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสถานที่และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (The Relationship between Place Attachment and Tourist Environmentally Responsible Behaviors)

นักวิชาการได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสถานที่และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มนักท่องเที่ยว จึงทราบว่า ความผูกพันต่อสถานที่ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ตัวอย่าง ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวและโครงสร้างความผูกพันกับสถานที่ ทั้งสองโครงสร้างเป็นการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อมโยงความผูกพันระหว่างสถานที่และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว อาทิงงานวิจัยของ Vaske & Kobrin (2001) พบว่า การพึ่งพาสถานที่นำไปสู่พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ นอกจากนี้ งานวิจัยพบว่า ความผูกพันกับสถานที่เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว (Halpenny, 2010; Pietilea & Fagerholm, 2016) และความผูกพันกับสถานที่ที่มีคุณค่าในการทำนายพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Warzecha & Lime, 2001) จากมุมมองค่านิยมส่วนบุคคล ความผูกพันกับสถานที่ที่ให้ความหมายแก่ชีวิตของผู้คน การเพิ่มจิตสำนึกทางสังคมและความปรารถนาที่จะปกป้องสถานที่อยู่อาศัย (Lewicka, 2011)

นิยามความผูกพันต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง คุณลักษณะทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล ที่ชื่นชมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และลักษณะทางอารมณ์ที่ทำให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งแวดล้อม สะท้อนความรู้สึกการค้นพบ ความซาบซึ้ง ความเห็นอกเห็นใจ และความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อม (Goudie & Viles, 2015; Hungerford et al., 1980) องค์ประกอบทางอารมณ์และความรู้ความเข้าใจในความผูกพันสัมพันธ์กับคุณค่าพื้นฐานต่อสิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มคาดการณ์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเฉพาะบุคคลได้ (Steg et al., 2005; Stern et al., 1999) ตามคำกล่าวของ Kaiser et. al (1999) ความผูกพันด้านสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเฉพาะบุคคล (Personal Environment Behavior) ของผู้บริโภค ยิ่งไปกว่านั้น Ramkissoon & Mavondo (2015) และ Fox & Xu (2017) พบว่า ความผูกพันด้านสิ่งแวดล้อมและความรู้สึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นปัจจัยสำคัญในด้านทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Whitburn et. al., 2019) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Scannell & Gifford (2010) พบว่า คนที่มีความผูกพันต่อสิ่งแวดล้อมมีความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเฉพาะบุคคล การศึกษาครั้งนี้ จึงเสนอสมมติฐานที่ 6 ดังนี้

H6 ความผูกพันกับสถานที่ส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขอบเขตงานวิจัย

เกาะพระทอง ตั้งอยู่ในอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา มีพื้นที่ 102 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดพังงา มีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำและเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ซึ่งเกาะพระทองเกิดจากซากปะการังทับถมกันมาอย่างยาวนานล้านปี จนกระทั่งกลายเป็นเกาะที่มีสภาพภูมิประเทศที่แปลกตา คือ มีลักษณะค่อนข้างแบนราบ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเกาะแห่งนี้ มีป่าโกงกาง หาดทรายและทุ่งหญ้าสะวันนาขนาดใหญ่ ซึ่งเกาะพระทองมีชุมชน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านปากจอก บ้านทุ่งดาบและบ้านแปะไย้อย ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้เป็น “Unseen Thailand” ในปี พ.ศ. 2546

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะพระทอง จังหวัดพังงา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Accidental Sampling) ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 โดยเฉลี่ยทุกสัปดาห์เก็บเท่า ๆ กัน ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยนักวิจัยแจกแบบสอบถาม จำนวน 250 ชุด และการคัดกรองความสมบูรณ์คงเหลือ 218 ชุด ข้อมูลส่วนบุคคลแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	46	21.1
หญิง	147	67.4
เพศทางเลือก	25	11.5
อายุ		
18-24	183	83.9
25-30	30	13.8
31-40	4	1.8
41-50	1	.5
อาชีพ		
นักเรียน	12	5.5
พนักงานของรัฐ	8	3.7
ธุรกิจส่วนตัว	26	11.9
พนักงานบริษัท	152	69.7
งานอิสระ	20	9.2
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	53	24.3
ปริญญาตรี	160	73.4
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.3

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือวิจัย จากการทบทวนแนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่ผ่านมา โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern) พัฒนาจากการศึกษาของ Li and Wu (2020) มีจำนวน 3 ข้อ ส่วนที่ 2 ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Worry) จำนวน 4 ข้อ ปรับปรุงข้อคำถามจากการศึกษาของ Xiong et al. (2023) โดยความผูกพันกับสถานที่ (Place Attachment) จำนวน 5 ข้อ ปรับปรุงข้อคำถามจากการศึกษาของ Xu et al. (2020) และส่วนที่ 3 พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally Responsible Behaviors) จำนวน 3 ข้อ ปรับปรุงข้อคำถามจาก Lin et al. (2022) ซึ่งรายการมาตรวัดทั้งหมดใช้สเกลแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แบบ 5 ระดับจุด (1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) จากนั้นใช้วิธีการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (PLS-SEM) กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Smart-PLS เพื่อทดสอบสมมติฐานงานวิจัย เนื่องด้วยประการแรก ประยุกต์ใช้ PLS-SEM เพื่อการศึกษาเชิงสำรวจเมื่อพื้นหลังทางทฤษฎีมีความกำกวมไม่เพียงพอ (Hair et al., 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแนวทางในการทำนายตัวแปรแฝงนอกเพื่อวัตถุประสงค์การวิจัย (Sarstedt et al., 2020) นอกจากนี้งานวิจัยในปัจจุบันใช้วิธีการคาดการณ์มากกว่าการยืนยันทางทฤษฎี เนื่องจากไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการระบุแบบจำลองการวัด (Rigdon et al., 2017) ประการที่สอง PLS-SEM ขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ไม่มีการแจกแจง

4. ผลการวิจัย

การตรวจสอบโมเดล (Outer Model) การวัดเป็นการตรวจสอบข้อคำถามที่ใช้ในการประเมิน ค่าทดสอบ คำนำนักร่องประกอบมาตรฐาน ค่า Cronbach's Alpha ค่า rho_A ค่าความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: CR) และค่าสกัดความแปรปรวนเฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE) แสดงดังตารางที่ 2 โดยค่านำนักร่องประกอบมาตรฐานทุกองค์ประกอบมีค่ามากกว่า 0.50 ค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.806 – 0.903 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงสูง (High Reliability) ส่วนค่า rho_A มีค่าระหว่าง 0.812 – 0.905 มีค่ามากกว่า 0.70 นอกจากนี้ ค่าความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: CR) ระหว่าง 0.885 – 0.928 และค่าสกัดความแปรปรวนเฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE) ระหว่าง 0.695 – 0.725 (แสดงดังตารางที่ 3) (Zeller & Carmines, 1988; Hair et al., 2014) นอกจากนี้ การพิจารณาความตรงเชิงอำนาจจำแนก (Discriminant Validity) ด้วยวิธีการ Fornell-Larcker Criterion มีค่าน้อยกว่า 0.90 (แสดงดังตารางที่ 4) ส่วน Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT) (แสดงดังตารางที่ 5) แต่ละปัจจัยมีความเที่ยงตรงเชิงอำนาจจำแนกสูง จึงสรุปได้ว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป (Hair et al., 2011)

ตารางที่ 2

ค่านำนักร่องประกอบมาตรฐาน

ตัวแปร	ค่านำนักร่องประกอบ
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม	
ฉันรู้สึกว่ามีภัยกำลังทำร้ายสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างรุนแรง	0.883
ฉันรู้สึกถึงความไม่สมดุลของธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว	0.865
ฉันรู้สึกว่ามนุษย์จะได้รับอันตรายร้ายแรง หากละเมิดกฎแห่งธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว	0.796
ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	
ฉันมักจะนึกถึงสารปนเปื้อนที่มีในสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว	0.840
ฉันกังวลเกี่ยวกับสิ่งปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวที่ส่งผลเสียต่อจิตใจ	0.865
ฉันมีความกลัว เมื่อคิดถึงขยะอันตรายที่ถูกทิ้งทั้งหมดในสถานที่ท่องเที่ยว	0.828
สารเคมีในสภาพแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดภาพจำที่ไม่ดีสำหรับฉัน	0.800
ความผูกพันกับสถานที่	
ฉันรู้สึกถึงธรรมชาติที่เขียวสงบในสถานที่ท่องเที่ยว	0.848
ฉันรู้สึกถึงความน่าหลงใหลของธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว	0.889
ฉันรู้สึกถึงพลังของธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว	0.836
ฉันรักธรรมชาติและสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยวมาก	0.837

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
ฉันรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุขท่ามกลางธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว	0.833
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	
ฉันมักจะพูดคุยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวกับญาติและเพื่อนฝูง	0.869
ฉันจะพยายามชักชวนญาติมิตรให้กระทำการที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว ขณะเดินทางท่องเที่ยว	0.870
ฉันจะตักเตือนนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว	0.814

ตารางที่ 3

ค่าความน่าเชื่อถือและความถูกต้อง (Reliability and Accuracy)

ตัวแปร	ค่า Cronbach's Alpha	ค่า Rho_A	ค่า Composite Reliability	ค่า Average Variance Extracted
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม	0.806	0.814	0.885	0.721
ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	0.854	0.857	0.901	0.695
ความผูกพันกับสถานที่	0.903	0.905	0.928	0.721
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.810	0.812	0.888	0.725

ตารางที่ 4

ค่าเกณฑ์ของฟอร์เนลล์-ลาร์กเกอร์ (Fornell-Larcker Criterion)

ตัวแปร	พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	ความผูกพันกับสถานที่	ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม	0.851			
ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	0.647	0.849		
ความผูกพันกับสถานที่	0.703	0.616	0.834	
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.800	0.619	0.646	0.849

ตารางที่ 5

ค่าเฮเทอโรเทรต-โมนโอเทรต เรโซ (Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT))

ตัวแปร	พฤติกรรมความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อม	ความผูกพัน กับสถานที่	ความกังวลด้าน สิ่งแวดล้อม	ความห่วงใยด้าน สิ่งแวดล้อม
พฤติกรรมความ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม				
ความห่วงใยด้าน สิ่งแวดล้อม	0.801			
ความกังวลด้าน สิ่งแวดล้อม	0.846	0.740		
ความผูกพันกับสถานที่	0.832	0.718	0.733	

การทดสอบสมมติฐานงานวิจัยครั้งนี้ ได้วิเคราะห์อิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม (Inner Model) ซึ่งการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงสามารถทดสอบสมมติฐานตามที่กำหนดไว้ จำนวน 6 สมมติฐาน (แสดงดังตารางที่ 6 และภาพที่ 1 ได้แก่ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern) มีอิทธิพลต่อความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Worry) ($\beta = 0.619$, $t = 12.347$), ความผูกพันกับสถานที่ (Place Attachment) ($\beta = 0.355$, $t = 4.437$) และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.153$, $t = 2.746$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 – 3

การทดสอบสมมติฐานข้อ 4 - 5 แสดงให้เห็นว่า ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อความผูกพันกับสถานที่ ($\beta = 0.430$, $t = 5.615$) และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.264$, $t = 3.973$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 – 5 นอกจากนี้ ความผูกพันกับสถานที่ (Place Attachment) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.535$, $t = 7.996$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6

การทดสอบอิทธิพลทางอ้อมของงานวิจัยครั้งนี้ แสดงดังตารางที่ 7 ได้แก่ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความผูกพันกับสถานที่ ($\beta = 0.267$, $t = 4.748$) นอกจากนี้ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.497$, $t = 11.280$) รวมทั้ง ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.230$, $t = 4.714$)

ตารางที่ 6

ค่าผลทางตรง (Direct effect)

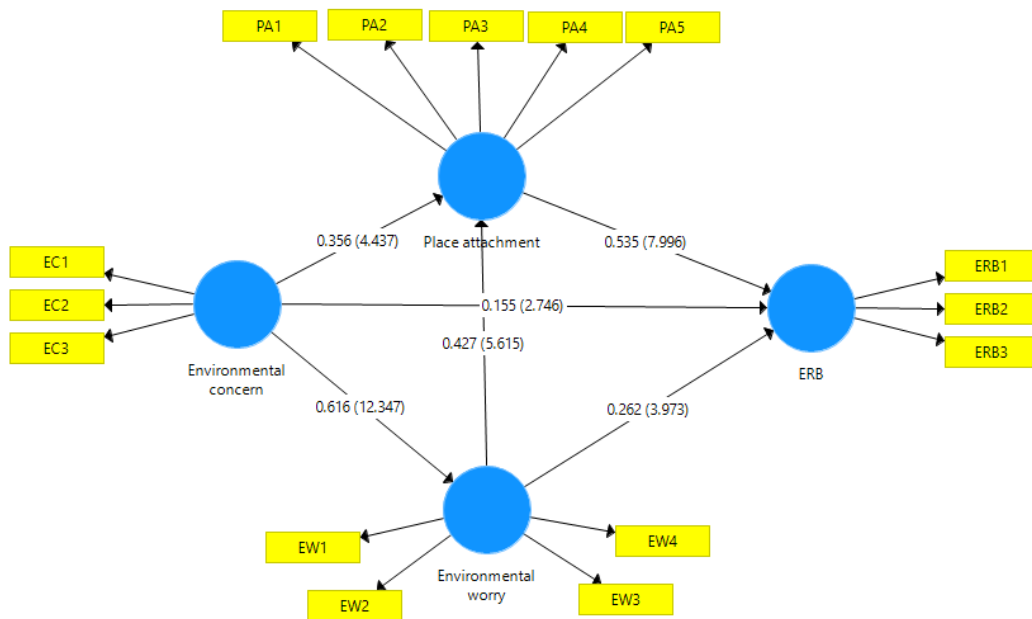
ตัวแปร	B	β	T Statistics	P Values
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม -> ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	0.616	0.619	12.347	0.000
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม -> ความผูกพันกับสถานที่	0.356	0.355	4.437	0.000
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม -> พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.155	0.153	2.746	0.000
ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม -> ความผูกพันกับสถานที่	0.427	0.430	5.615	0.000
ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม	0.262	0.264	3.973	0.000
ความผูกพันกับสถานที่ -> พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.535	0.535	7.996	0.000

ตารางที่ 7

ค่าทางอ้อม (Indirect effect)

ตัวแปร	B	β	T Statistics	P Values
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม -> ความผูกพันกับสถานที่	0.263	0.267	4.748	0.000
ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม -> พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.492	0.497	11.280	0.000
ความผูกพันกับสถานที่ -> พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	0.228	0.230	4.714	0.000

ภาพที่ 1 Structural equation model



5. อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอสมมุติฐานที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ในประเทศไทย คือ ด้านตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ความผูกพันกับสถานที่ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทักษะการตัดสินใจสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจในการท่องเที่ยว ประสบการณ์ด้านนันทนาการ การรับรู้คุณค่าและความผูกพันทางสังคม (Thiwaphan, 2004; Bangsomboon & Tapachai 2020) ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ดังที่งานวิจัยของ Collins-Kreiner & Kliot (2017) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติชอบการเดินทางไปภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติ เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่บริสุทธิ์และทิวทัศน์อันงดงาม จึงสามารถสร้างทัศนคติหรือพฤติกรรมเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติได้ นอกจากนี้ การศึกษาของ Lee and Tseng (2015) แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นจากบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน งานวิจัยนี้ตรวจสอบผลกระทบทางอารมณ์ต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว โดยอ้างอิงตามทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน ผลการวิจัยระบุว่า ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern) เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถใช้ในการคาดการณ์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวได้โดยตรง ซึ่งเป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Teeroovengadum, (2019) และ Li and Wu, (2020) ที่แสดงให้เห็นว่า การอภิปรายเรื่องผลกระทบของความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมต่อพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมยังคงเปิดกว้าง ซึ่งความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวสะท้อนกระบวนการรับรู้หรือการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม (Campos-Soria et al., 2021)

ผลการศึกษาระบุว่า ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม และความผูกพันกับสถานที่ที่มีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Partial Mediators) ในความสัมพันธ์ระหว่างความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว โดยเพิ่มเติมทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐานให้ครอบคลุมองค์ประกอบทางอารมณ์ (Wang, 2015) ซึ่งผลการศึกษาที่อธิบายเพิ่มเติมจากการศึกษาของ Wang and Lyu, (2019) และ Kovačić et al., (2019) ซึ่งแสดงให้เห็นกลไกเบื้องหลังของผลลัพธ์นี้และสามารถนำไปอธิบายถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจากการให้ความสำคัญเพียงตนเองเป็นการมุ่งเน้นไปที่สิ่งแวดล้อม (Hicks, 2018) ซึ่งจะช่วยปรับปรุงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการปกป้องและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (Rosenthal and Ho, 2020; Mertzanis and Papastathopoulos, 2021) จากปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว พบว่า ความผูกพันกับสถานที่ที่มีผลกระทบสูงสุดต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยได้แสดงถึงการเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้คน และผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความผูกพันระหว่างผู้คนที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยว มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การกระตุ้นการรับรู้จากประสบการณ์ตรงของจุดหมายปลายทางจะทำให้นักท่องเที่ยวมีการตอบสนองทางอารมณ์โดยอัตโนมัติ ซึ่งสิ่งนี้ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นยังพิสูจน์ได้ว่า ประสบการณ์ตรงสามารถนำมาใช้ในการทำนายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้ดีกว่าประสบการณ์ทางอ้อม

6. ข้อจำกัดของงานวิจัยและข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

การศึกษานี้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรหลายตัวที่นำมาวัดผลทั้งหมดในช่วงเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อม ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมและความผูกพันกับสถานที่ ปัจจัยดังกล่าวอธิบายความเชื่อมโยงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในบริบทที่แตกต่างกันนั้น สามารถทำนายตัวแปรทางจิตวิทยาได้ ดังนั้นการศึกษาค้นต่อไปควรใช้การออกแบบการทดลอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงสาเหตุเชิงพฤติกรรม นอกจากนั้น งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดด้านกลุ่มตัวอย่างทางด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวได้รวบรวมข้อมูลเฉพาะในพื้นที่ชุ่มน้ำเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาค้นต่อไปควรปรับปรุงกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายและศึกษาเพิ่มเติมในเชิงนโยบาย การวางแผนนโยบาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Álvarez-Carmona, M. Á., Aranda, R., Rodríguez-Gonzalez, A. Y., Fajardo-Delgado, D., Sánchez, M. G., Pérez-Espinosa, H., & Díaz-Pacheco, Á. (2022). Natural language processing applied to tourism research: A systematic review and future research directions. *Journal of King Saud University-Computer and Information Sciences*, 34(10), 10125-10144.
- Bamberg, S. (2003). How does environmental concern influence specific environmentally related behaviors? A new answer to an old question. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 21-32.
- Bangsomboon, P., & Tapachai, N. (2020). Factors affecting tourism behavior of Thai tourists: Moderating effect of demographic variables. *Journal of Management and Administration*, 10(1), 64-84.
- Campos-Soria, J. A., Núñez-Carrasco, J. A., & García-Pozo, A. (2021). Environmental concern and destination choices of tourists: Exploring the underpinnings of country heterogeneity. *Journal of Travel Research*, 60(3), 532-545.
- Chiu, C. M., Wang, E. T., Fang, Y. H., & Huang, H. Y. (2014). Understanding customers' repeat purchase intentions in B2C e-commerce: The roles of utilitarian value, hedonic value and perceived risk. *Information Systems Journal*, 24(1), 85-114.
- Clayton, S., & Karazsia, B. T. (2020). Development and validation of a measure of climate change anxiety. *Journal of*

- Environmental Psychology*, 69, 101434.
- Collins-Kreiner, N., Kliot, N., Mansfeld, Y., & Sagi, K. (2017). *Christian tourism to the Holy Land: Pilgrimage during security crisis*. Routledge.
- Confente, I., & Scarpi, D. (2021). Achieving environmentally responsible behavior for tourists and residents: A norm activation theory perspective. *Journal of Travel Research*, 60(6), 1196-1212.
- Devine-Wright, P., & Howes, Y. (2010). Disruption to place attachment and the protection of restorative environments: A wind energy case study. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 271-280.
- Danish, & Wang, Z. (2018). Dynamic relationship between tourism, economic growth, and environmental quality. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(11), 1928-1943.
- Esfandiar, K., Pearce, J., Dowling, R., & Goh, E. (2022). Pro-environmental behaviours in protected areas: A systematic literature review and future research directions. *Tourism Management Perspectives*, 41, 100943.
- Fox, D., & Xu, F. (2017). Evolutionary and socio-cultural influences on feelings and attitudes towards nature: A cross-cultural study. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(2), 187-199.
- Gezhi, C., & Xiang, H. (2022). From good feelings to good behavior: Exploring the impacts of positive emotions on tourist environmentally responsible behavior. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 50, 1-9.
- Goudie, A., & Viles, H. (2015). Valuing, conserving and raising awareness of Namibia's landscapes and landforms. In *Landscapes and landforms of Namibia*, 165-170.
- Hair Jr, J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L., & Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: Updated guidelines on which method to use. *International Journal of Multivariate Data Analysis*, 1(2), 107-123.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- Halpenny, E. A. (2010). Pro-environmental behaviours and park visitors: The effect of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 409-421.
- Hicks, J. (2018). Exploring the relationship between awe and leisure: A conceptual argument. *Journal of Leisure Research*, 49(3-5), 258-276.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment: Local sentiment and sense of place. In *place attachment*, 253-278. MA: Springer US.
- Hungerford, H., Peyton, R. B., & Wilke, R. J. (1980). Goals for curriculum development in environmental education. The *Journal of Environmental Education*, 11(3), 42-47.
- Kaiser, F. G., & Wilson, M. (2004). Goal-directed conservation behavior: The specific composition of a general performance. *Personality and Individual Differences*, 36(7), 1531-1544.
- Kaiser, F. G., Wölfling, S., & Fuhrer, U. (1999). Environmental attitude and ecological behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 19(1), 1-19.
- Kafyri, A., Hovardas, T., & Poirazidis, K. (2012). Determinants of visitor pro-environmental intentions on two small Greek islands: Is ecotourism possible at coastal protected areas?. *Environmental Management*, 50, 64-76.
- Kiatkawsin, K., & Han, H. (2017). Young travelers' intention to behave pro-environmentally: Merging the value-belief-norm theory and the expectancy theory. *Tourism Management*, 59, 76-88.

- Kovačić, S., Jovanović, T., Miljković, Đ., Lukić, T., Marković, S. B., Vasiljević, Đ. A., & Ivkov, M. (2019). Are Serbian tourists worried? The effect of psychological factors on tourists' behavior based on the perceived risk. *Open Geosciences*, 11(1), 273-287.
- Kovačić, S., Jovanović, T., Vujičić, M. D., Morrison, A. M., & Kennell, J. (2022). What shapes activity preferences? the role of tourist personality, destination personality and destination image: evidence from Serbia. *Sustainability*, 14(3), 1803.
- Lai, I. K. W., & Hitchcock, M. (2017). Local reactions to mass tourism and community tourism development in Macau. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(4), 451-470.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37-46.
- Lee, T. H., & Jan, F. H. (2015). The effects of recreation experience, environmental attitude, and biospheric value on the environmentally responsible behavior of nature-based tourists. *Environmental Management*, 56, 193-208.
- Lee, T. H., & Tseng, C. H. (2015). How personality and risk-taking attitude affect the behavior of adventure recreationists. *Tourism Geographies*, 17(3), 307-331.
- Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management*, 70, 368-380.
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years ?. *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230.
- Larson, D. F., Lampietti, J., Gouel, C., Cafiero, C., & Roberts, J. (2014). Food security and storage in the Middle East and North Africa. *The World Bank Economic Review*, 28(1), 48-73.
- Li, Q., & Wu, M. (2020). Tourists' pro-environmental behaviour in travel destinations: Benchmarking the power of social interaction and individual attitude. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(9), 1371-1389.
- Lin, Y. H., & Lee, T. H. (2020). How do recreation experiences affect visitors' environmentally responsible behavior? Evidence from recreationists visiting ancient trails in Taiwan. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(5), 705-726.
- Lin, Z., Wong, I. A., Wu, S., Lian, Q. L., & Lin, S. K. (2022). Environmentalists' citizenship behavior: Gen Zers' eudaimonic environmental goal attainment. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-21.
- Liu, Z., Lan, J., Chien, F., Sadiq, M., & Nawaz, M. A. (2022). Role of tourism development in environmental degradation: A step towards emission reduction. *Journal of Environmental Management*, 303, 114078.
- Loureiro, S. M. C. (2014). The role of the rural tourism experience economy in place attachment and behavioral intentions. *International Journal of Hospitality Management*, 40, 1-9.
- Marconi, M., Giglio, V. J., Pereira-Filho, G. H., & Motta, F. S. (2023). Effects of the COVID-19 pandemic on SCUBA diving experience in marine protected areas. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 41, 100501.
- Mertzanis, C., & Papastathopoulos, A. (2021). Epidemiological susceptibility risk and tourist flows around the world. *Annals of Tourism Research*, 86, 103095.
- Mishra, P. K., & Chaini, S. (2021). Tourism, governance and economic growth in India. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 12(2), 521-528.
- Murshed, S., Griffin, A. L., Islam, M. A., Wang, X. H., & Paull, D. (2022). Assessing multi-climate-hazard threat in the coastal region of Bangladesh by combining influential environmental and anthropogenic factors. *Progress in Disaster Science*, 16, 100261.

- Marijn H. C. Meijers, & Diederik A. Stapel. (2011). RETRACTED: Me tomorrow, the others later: How perspective fit increases sustainable behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 31(1), 14-20.
- Ong, T. F., & Musa, G. (2012). Examining the influences of experience, personality and attitude on SCUBA divers' underwater behaviour: A structural equation model. *Tourism Management*, 33(6), 1521-1534.
- Pandit, R., Dhakal, M., & Polyakov, M. (2015). Valuing access to protected areas in Nepal: The case of Chitwan National Park. *Tourism Management*, 50, 1-12.
- Pietilä, M., & Fagerholm, N. (2016). Visitors' place-based evaluations of unacceptable tourism impacts in Oulanka National Park, Finland. *Tourism Geographies*, 18(3), 1-22.
- Passafaro, P. (2020). Attitudes and tourists' sustainable behavior: An overview of the literature and discussion of some theoretical and methodological issues. *Journal of Travel Research*, 59(4), 579-601.
- Peng, H., Zhang, J., Lu, L., Tang, G., Yan, B., Xiao, X., & Han, Y. (2017). Eco-efficiency and its determinants at a tourism destination: A case study of Huangshan National Park, China.
- Ramkissoon, H., & Mavondo, F. T. (2015). The satisfaction–place attachment relationship: Potential mediators and moderators. *Journal of Business Research*, 68(12), 2593-2602.
- Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., & Weiler, B. (2013). Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction and pro-environmental behaviours: A structural equation modelling approach. *Tourism Management*, 36, 552-566.
- Rehman, A., Ishaque, A., Malik, S., Rehman, S. U., Hussain, A., Khan, M., ... & Afridi, F. E. A. (2021). Exploring asymmetric nexus between tourism, economic growth and CO₂ emissions in the context of Pakistan. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 11(3), 338-345.
- Rhead, R., Elliot, M., & Upham, P. (2015). Assessing the structure of UK environmental concern and its association with pro-environmental behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 43, 175-183.
- Rigdon, E.E., Sarstedt, M., & Ringle, C.M. (2017). *On comparing results from CB-SEM and PLS-SEM: Five perspectives and five recommendations*.
- Rosenthal, S., & Ho, K. L. (2020). Minding other people's business: Community attachment and anticipated negative emotion in an extended norm activation model. *Journal of Environmental Psychology*, 69, 101439.
- Salehi-Esfahani, S., Ridderstaat, J., & Ozturk, A. B. (2021). Health tourism in a developed country with a dominant tourism market: The case of the United States' travellers to Canada. *Current Issues in Tourism*, 24(4), 536-553.
- Sarstedt, M., Ringle, C. M., Cheah, J. H., Ting, H., Moisescu, O. I., & Radomir, L. (2020). Structural model robustness checks in PLS-SEM. *Tourism Economics*, 26(4), 531-554.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10.
- Stern, P. C. (1999). Information, incentives, and proenvironmental consumer behavior. *Journal of Consumer Policy*, 22(4), 461-478.
- Steg, L., Drijerink, L., & Abrahamse, W. (2005). Factors influencing the acceptability of energy policies: Testing VBN theory. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 415-425.
- Suntikul, W., & Jachna, T. (2016). The co-creation/place attachment nexus. *Tourism Management*, 52, 276-286.
- Su, C.W., Naqvi, B., Shao, X.F., Li, J.P., & Jiao, Z. (2020). Trade and technological innovation: The catalysts for climate change and way forward for COP21, *Journal of Environmental Management*, 269, 110774.

- Su, Y., Du, J., Biscaia, R., & Inoue, Y. (2022). We are in this together: Sport brand involvement and fans' well-being. *European Sport Management Quarterly*, 22(1), 92-119.
- Thiwaphan, C. (2004). *Tourist opinions on tourist attraction environmental problems: A case study of Koh Samui District, Surat Thani Province*. Mahidol University.
- Teeroovengadum, V. (2019). Environmental identity and ecotourism behaviours: Examination of the direct and indirect effects. *Tourism Review*, 74(2), 280-292.
- Tonge, J., Ryan, M. M., Moore, S. A., & Beckley, L. E. (2015). The effect of place attachment on pro-environment behavioral intentions of visitors to coastal natural area tourist destinations. *Journal of Travel Research*, 54(6), 730-743.
- Tsai, C. T. (2016). Memorable tourist experiences and place attachment when consuming local food. *International Journal of Tourism Research*, 18(6), 536-548.
- Tam, K.P., & Chan, H.W. (2018). Generalized trust narrows the gap between environmental concern and pro-environmental behavior: Multilevel evidence. *Global Environmental Change*, 48, 182-194.
- Vaske, J. J., & Kobrin, K. C. (2001). Place attachment and environmentally responsible behavior. *The Journal of Environmental Education*, 32(4), 16-21.
- Wang, L., & Lyu, J. (2019). Inspiring awe through tourism and its consequence. *Annals of Tourism Research*, 77, 106-116.
- Wang, S., & Chen, J. S. (2015). The influence of place identity on perceived tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 52, 16-28.
- Whitburn, J., Linklater, W. L., & Milfont, T. L. (2019). Exposure to urban nature and tree planting are related to pro-environmental behavior via connection to nature, the use of nature for psychological restoration, and environmental attitudes. *Environment and Behavior*, 51(7), 787-810.
- Warzecha, C.A., & Lime, D.W. (2001). Place attachment in Canyonlands National Park: Visitors' assessment of setting attributes on the Colorado and Green Rivers. *Journal of Park and Recreation Administration*, 19, 59-78.
- Wullenkord, M. C., & Reese, G. (2021). Avoidance, rationalization, and denial: Defensive self-protection in the face of climate change negatively predicts pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 77, 101683.
- Xiong, W., Huang, M., Leung, X. Y., Zhang, Y., & Cai, X. (2023). How environmental emotions link to responsible consumption behavior: Tourism agenda 2030. *Tourism Review*, 78(2), 517-530.
- Xu, F., Huang, L., & Whitmarsh, L. (2020). Home and away: Cross-contextual consistency in tourists' pro-environmental behavior. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(10), 1443-1459.
- Zeller, R. A., & Carmines, E. G. (1980). *Measurement in the social sciences: The link between theory and data*. Cambridge University Press.
- Zhang, K., Hou, Y., & Li, G. (2020). Threat of infectious disease during an outbreak: Influence on tourists' emotional responses to disadvantaged price inequality. *Annals of Tourism Research*, 84, 102993.